

ЈЕЛЕНА МАРИЋЕВИЋ БАЛАЋ

**„У НАРУЧЈУ ХРОНОСА”
ПОЛОНИСТИЧКЕ ТЕМЕ ЗОРАНА ЂЕРИЋА
(1960–2024)**

Моја сарадња са Зораном Ђерићем успостављена је ступањем у уредништво *Лейхойиса Майице српске* 2020. године, а проширена пословима око организације округлог стола и уређивањем зборника радова о др Шпири Матијевићу, његовом рецензијом и говором на промоцији књиге о српском, пољском и чешком песништву у компаративном кључу у 2023. и 2024. години. Изузетно агилан, оперативан и начитан, Зоран Ђерић био је одличан саговорник и увек рад да укључи и подржи младе на различитим пољима делања, било да се ради о писању поезије, прозе и драма, превођењу, позоришту или филму. Његов опсег интересовања био је широк, а библиографија импозантна. Иако је био србиста, слависта и компаратиста, аутор драгоцене *Словенске чиианке* (2013), чини се да су полонистичке теме повлашћене наспрам целокупног интересовања за словенске језике и књижевности. Он је, наиме, радио као лектор српског језика на Универзитету у Лођу, а његова докторска дисертација публикована је у виду монографије и носи наслов *Дом и бездомносћ у њоезији XX века: на ѡримерима руских, ѡљских и српских емѡранѡјских ѡесника* (2007). Године 2014. појавила се и књига под називом *Поеѡика бездомносћи: словенска књижевна емѡрација у XX веку*.

* Уредништво *Лейхойиса Майице српске* и аутор Иван Негришорац извињавају се због нехотичне грешке која је почињена у прошлом броју часописа, у тексту „Шта нам то данас говори *Лейхойис Майице српске*”. На страни 864 стоји: „[...] Славко Гордић (1992–1994), Иван Негришорац (1995–2012) [...]”, а треба: Славко Гордић (1992–2004), Иван Негришорац (2005–2012).

Његову посвећеност полонистици можемо груписати на преводилаштво, приређивачки и научни рад – приказе и чланке. Такође, врло је могућно да је пољска књижевност и култура битно утицала на Ђерићево стваралаштво у ширем смислу. Иако је у књизи *Словенска чийанка: ољеди и њреводи из словенских књижевности ХХ века* писао о чак осамнаест пољских класика, његов преводилачки рад умногоме је богатији. Највише превода с пољског језика објавио је у часописима *Поља* и *Злајна ѓреда*, премда их је објављивао спорадично и у, примера ради, *Књижевним новинама*, *Сцени*, *Крвовима*, *Лијару* итд. Ђерићева, нажалост, никада не-састављена *Пољска чийанка* броји преводе чак 33 аутора, који се нижу као зрна његове преводилачке бројанице: Јануш Џевуцки, Јузеф Виплин, Јан Лехоњ, Александар Ват, Ана Чахаровска, Казимјеж Вјежињски, Чеслав Милош, Адам Загајевски, Стањислав Барањчак, Марћин Хамкало, Кристина Ленковска, Пјотр Милднер-Њецковски, Лешек Енгелкинг, Војћех Хмјелевски, Кшиштоф Варга, Едвард Балцежан, Витолд Гомбрович, Ришард Крињицки, Агњешка Волни-Хамкало, Ингмар Вилквист, Јан Кшиштоф Пјасецки, Станислав Игњаци Виткјевич, Жежи Гужањски, Војћех Калишевски, Збигњев Херберт, Марек Прухњевски, Анђеј Сарамонович, Павел Јурек, Павел Сала, Тадеуш Ружевић, Марија Гушњовска, Јануш Ничиторович, Збигњев Домињак.

Приредио је неколико књига и зборника радова који се тичу пољске књижевности. Превео је и приредио књигу Витолда Гомбровича *Последње и ѓрве стїранице: ѓрозна и есејистичка заосїавшїшина* (2009), те књиге *Словенска чийанка* (2013), *С ѓлавом у облацима: анїолоѓија пољске ѓоезије за децу* (2015) и зборник радова *Јурковском у часїи* (2016). Један је од аутора *Срїско-пољскої мосїа ѓоезије* (2004) и један од преводилаца који су учествовали у реализацији *Нової духовної мосїа: Нови Саг – Торунь (26+20)* (2024). Превео је, такође, брошуру од шеснаест страница *Јануш Гловацки: Форїинбрас се наишо* (2017) за Српско народно позориште.

Приказао је за часопис *Поља* 1998. књигу Едварда Стахуре коју је превела Бисерка Рајчић и Виславе Шимборске у преводу Бисерке Рајчић и Петра Вујичића. О Пољацима је објавио две књиге: *Незасићење: пољска драматурѓија 20. века* (2006) и *Истїорија Вишолда Гомбровича: књига о ѓредстїави* (2008) и више врло запажених научних радова: „Средња Европа: Санаторијум под клепсидром: или Данило Киш наспрам Бруна Шульца” (2002/2003), „Драмска дела и драматични тренуци Витолда Гомбровича” (2005), „Расути Гомбрович” (2006), „Станислав Игњаци Виткјевич и филм” (2009), „Пољска филмска теорија” (2010), „Епистолографија Станислава Игњација Виткјевича” (2011) и „Како смо превод-

дили Витолда Гомбровича” (2014). Највише прилога о пољским писцима и драматурзима објавио је у *Зборнику Мајице српске за сценске уметности и музику*, укупно три, а по један је публикован у *Лейојису Мајице српске*, *Корацима*, *Лијару* и часопису *Интеркултуралнось*. Запажа се да су Станислав Игњаци Виткјевич и Витолд Гомбрович били омиљени пољски аутори Зорана Ђерића и да они, штавише, представљају тачке укрштања његових интересовања колико за полонистику и поезику преводилаштва, толико и за драматургију, позориште, филм. Утолико је од значаја што је неке од најзначајнијих текстова објавио под окриљем часописа који излазе у Матици српској.

За мајски број *Лейојиса Мајице српске* 2022. године превео је део драгоценог и на српски језик непреведеног доктората о Лази Костићу и Адаму Мицкјевичу, који је написао пољски слависта Томаш Евертовски, а у октобарском броју за 2014. годину публиковао је опсежан есеј о Гомбровичу поводом 110 година од рођења и 45 година од смрти „једног од најзначајнијих пољских авангардних књижевника”. Као изузетан познавалац Гомбровича, Зоран Ђерић је исписао рецепцијски лук емигрантског живота и књижевног рада пољског писца, прешавши и на јужнословенски контекст и његово присуство у српској култури, не би ли се осврнуо на сопствено прегалаштво на том пољу, будући да је у првим годинама 21. века својим преводима и ангажманом допринео новом таласу интересовања за Гомбровича. У овом чланку има веома корисних информација, прецизних библиографских података и пописа филмских адаптација, које могу утрти пут или инспирисати будуће истраживаче. Анализирани су одабрани романи и драме: *Порнографија*, *Трансатлантџик*, *Наца еројска драма*, *Дневник* и *Посмртина ауџиобиографија*. Најпосле, Зоран Ђерић је скренуо пажњу на потребу да се код нас објави књига Гомбровичевих драма и сабраних приповедака под насловом *Бакакај*, јер је овај аутор присутан у нашој култури више од пола века, а у тренутку када је текст објављен Пољак је био 45, а сада већ тачно 55 година „у наручју бога Крона или Хроноса”. Није, најпосле, случајно што је овај чланак који је објављен у *Лейојису* пре десет година добио пуну пажњу у овом тексту, јер је тиме спојена двострука наклоност Зорана Ђерића, и према Гомбровичу и према најстаријем живом српском часопису у чијем је уредништву био пуне четири године. Коначно, вреди истакнути и податак од симболичког значаја, према којем је у последњем броју *Лейојиса* који је потписао као члан уредништва штампан приказ *Конфронтиација*, књиге преписке између Чеслава Милоша и Витолда Гомбровича у преводу Бисерке Рајчић, који је написала млада компаратисткиња и преводилац с пољског Дуња Керац.